

Paradoxon

Paradoxon (paradox) sa zakladá na vtipnej myšlienke, na nezvyčajnom spojení zdanlivo protirečiacich výpovedí. Takáto výpoveď má často charakter aforistického výroku (vtipnej myšlienky):

Mladosti vädnú, mladost je večná...

(A. Sládkovič, *Marína*)

Smial sa, aby sa mu srdce nerozplakalo.

(Š. Krčméry, *Martin Kukučín*)

Paradoxon zohráva dôležitú úlohu v aforizme a niekedy pôsobí ako slovná hračka.

Pásmo

Pásmo je žáner modernej poézie. Vyznačuje sa polytematickosťou a väčším rozsahom. K podstatným znakom poémy patrí voľné radenie zdanlivo nesúvisiacich tematických celkov, ktoré zjednocuje iba ústredná téma.

Pásmo je lyrickým ekvivalentom modernej prózy, postavené na tzv. voľnom prúde vedomia a využitia asociačných možností jazyka. Pásmo chce byť verným obrazom myšlienkového pochodu človeka, založeným na stálych prechodoch z jednej tematickej oblasti do druhej.

Pásmo zaviedol do poézie G. Apollinaire, ktorý v roku 1913 vydal básnickú zbierku *Alkoholy* a v nej na prvé miesto zaradil báseň pod názvom *Pásmo*. Svoje zážitky a spomienky zaznamenal ako voľný tok básnického vedomia, v ktorom sa navzájom prelínajú lyrické a epické prvky, prítomnosť a minulosť, aj dovtedy prísne oddeľované kategórie komickosti a tragickosti.

V slovenskej poézii využívali formu pásma najmä nadrealisti (R. Fabry – *Ja je niekto iný*, P. Horov – *Nioba matka naša*) a tiež V. Beniak.

Poéma

Poéma je rozsiahlejšia básnická skladba lyrickoepickej povahy. Od eposu sa líši tým, že dej posilňuje lyrická zložka textu. Lyrickosť v poéme prevažuje nad epickými prvkami. V súčasnej poéme sa obyčajne oslavuje nejaká významná osobnosť (poémou je napríklad básnická skladba L. Novomeského *Víla Tereza*).

Rozprávač

Rozprávač je najšpecifickejšou kategóriou epickej literatúry. Je to osoba, ktorá „rozpráva“ príbeh. Na základe rozprávačovho vzťahu k postavám sa vydeľujú štyri základné typy rozprávačov:

1. Autorský (vševediaci) rozprávač je rozprávač klasického románu. Príbeh rozpráva v **3. osobe** minulého času z **pozície nezainteresovaného pozorovateľa**, objektívne referuje o všetkom, čo súvisí s príbehom, i o vnútornom svete postáv. Vidí svoje postavy zvonka i znútra, vie o nich všetko, pozná aj ich najtajnejšie pohnútky a myšlienky.